

# INVESTERINGSPLAN

WINVORM 22 - OW2001 - SINT JANSKERK ANZEGEM

10.03.2023

Vandriessche architecten - Atelier voor groene ruimte - Erfgoedstudio - Robuust architectuur & onderzoek



# 00 INLEIDING

## INTRODUCTIE

Met de voorliggende ontwerpnota leggen we een weldoordacht concept en schetsontwerp voor. Net zoals het visieplan willen we dit laten evolueren tot een volwaardig ontwerp **in samenspraak** met de gemeente en met de verschillende gebruikers en bewoners.

Deze bundel zien we ook hier als aanzet voor een **open dialoog** tussen de gemeente en het ontwerpteam. We presenteren hierbij een mogelijke invulling waarbij we volgens de noden en wensen van de verschillende gebruikersgroepen en volgens het beschikbare budget prioriteiten kunnen stellen en - indien nodig - kunnen faseren.

Op deze manier zijn we ervan overtuigd dat we tot een **kwalitatief en breed gedragen project** kunnen komen.

## INHOUD

**01** VISIE EN AMBITIES

**02** CONCEPTNOTA

**03** DUURZAAMHEID

**04** REALISATIEPROCES

**05** PLANNING

**06** RAMING EN KOSTENBEHEERSING

**07** TEAMVOORSTELLING

## 01 VISIE EN AMBITIES



Horta-lijn wijkpark De Porre - Gent (Vandriessche Architecten ism Atelier voor Vrije Ruimte)



herinrichting omgeving Sint-Maartenskerk - Kortrijk (Atelier voor Groene Ruimte)



herinrichting omgeving Sint-Maartenskerk - Kortrijk (Atelier voor Groene Ruimte)



picknick wijkpark De Porre - Gent (Vandriessche Architecten ism Atelier voor Vrije Ruimte)



Sinds de verwoestende brand een paar jaar geleden biedt de Sint-Janskerk in Anzegem - met uitzondering van het koor en vieringtoren - een troosteloze aanblik. Meer dan louter een gebouw werd ook een **plek met betekenis vernield** ...

De gemeente Anzegem wenst nu de **kerk en omliggende omgeving te herwaarderen**. De oudste en meest waardevolle delen van het kerkgebouw, m.n. de sacristie, het koor en de klokkentoren, zijn momenteel reeds gerestaureerd en zullen opnieuw worden gebruikt voor de eredienst. Het schip en de omgeving rond de kerk (incl. de zone met het huidige gemeentehuis) dient als **nieuwe publieke ruimte** te worden ontwikkeld.

Ons team wil graag aan deze herontwikkeling bijdragen, en dit vertrekkende vanuit **de ziel van de plek**. Met respect voor de draagkracht van de site en de verdraagkracht van de omwonenden.

Het sleutelwoord dat wij hierbij vinden passen is dat van **'verbinding'**.

**Verbinding tussen hemel en aarde** – god en de mens – door gebed, verstillig, contemplatie, ... Maar ook **verbinding tussen mensen onderling**, waarbij belangrijke mijlpalen in het leven (geboorte, huwelijk, dood, ...) samen werden gevierd of beleefd.

Naast de **historische** betekenis willen wij graag nog een aantal nieuwe dimensies toevoegen. Ons project wil ook graag een **verbinding** slaan **tussen verleden, heden en toekomst**. De kerk van Anzegem heeft een rijke historiek. Een aantal belangrijke aspecten hiervan willen wij in situ opnieuw afleesbaar maken. We willen de restanten van de huidige kerk op een duurzame manier consolideren en ontsluiten voor een nieuwe toekomst.

Tenslotte willen we ook heel sterk inzetten op de **verbinding tussen dorpen en landschap**, of tussen mens en natuur. Met ons visieplan stellen we enkele suggesties voor waardoor het nieuwe dorpsplein rond de kerk opnieuw verankerd kan worden met de omgeving.

## 02 CONCEPTNOTA

### VERBINDING VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

We willen met ons ontwerp voor de invulling van het schipdeel de **rijke geschiedenis van de kerk** als **centrumplaats in de gemeente** gestalte geven. Referenties van deze geschiedenis worden geïntegreerd en vertaald naar een eigentijds gebruik van deze bijzondere ruimte. Hierbij verliezen we **zowel het historisch kader** als een **pragmatische aanpak** niet uit het oog.

Wij streven naar de **consolidatie van de zuilen en bogen** binnen het schip. Dit is immers de structuur die de ruimte van het schip **typeert en structureert**. Deze structuur is de belangrijke getuigenis van de historische ruimtelijke opbouw van de hallenkerk met drie beuken.

De littekens die deze structuur vertonen zijn anderzijds ook stille getuigen van de fatale brand in 2014, die nu ook een onderdeel is van de geschiedenis van Anzegem. Door het behouden en stabiliseren van de arduinen zuilen in hun huidige grillige toestand, worden het **belevingsvolle en betekenisvolle elementen** die de nieuwe publieke ontmoetingsplek structuur zullen geven. De gehavende zuilen en muren worden **stille getuigen van een bewogen verleden**. Zie ook verder voor de technische details van de door ons voorgestelde aanpak voor consolidatie.

In de buitenruimte binnen het schip maken we de **contouren van de eerste Romaanse kerk** opnieuw afleesbaar. Op de oude funderingen worden lage zitmuurtjes voorzien rond een **waterspiegel**. Dit wordt een meer intiem centrum binnen het schip. Het ontwerp van de waterspiegel refereert aan het in natuursteen uitgewerkt **stermotief** in de oude kerkvloer voor WO I die op deze locatie in het schip aanwezig was. Het water verwijst naar de bron van het leven en de dooprituelen die hier plaats vonden.

Aanpalend aan de lage zitmuurtjes worden de dekstenen van de belangwekkende archeologische vondst van de **graven uit de 10de en 11de eeuw** aan het oppervlak zichtbaar gemaakt. Zie ook verder voor een toelichting met betrekking tot archeologie.

Zoals het oksaal vroeger een balkon was voor het orgel boven de inkom tot het schip, voorzien we een nieuwe vloer op de oude gepaarde kolommen; deze structuur is toegankelijk via een eenvoudige metalen spiltrap. Dit wordt een nieuw balkon om de structuur van het schip met zijn historische relikten te kunnen overschouwen; hier wordt de **geschiedenis overzichtelijk tentoongesteld** voor de gebruiker. Het balkon boven het oksaal biedt daarenboven ook een mooi uitzicht op het omliggende landschap - zie hieronder.

#### Spanten

Vertrekkend van het behoud van kolommen en bogen stellen we een **lichte structuur in stalen spanten** voor. Deze spanten stabiliseren de buitenmuren, de dubbele zuilenrij en de topgevels aan de voorzijde. Tevens zijn de spanten een **evocatie** van het uitzicht van de **typische hallenkerk** waarvan het dak werd heropgebouwd na WO I. De spanten worden in een witte kleur geveerd. Bij een grijze lucht zal de structuur visueel niet te aanwezig zijn en overheerst het volume van het kerkgebouw. Bij een heldere blauwe lucht tekenen de spanten zich meer af en vormen ze een contrast met de massiviteit van de zware kerkmuren. Een **abstract plantenmotief** wordt verwerkt in de spanten verwijzend naar het natuurstenen maaswerk in de ramen en

de **ambachtelijkheid** en het **vakmanschap** die de bouw van de kerk vroeger met zich meebracht. Boven de spiegelvijver worden in de centrale beuk geen spanten voorzien om vanuit het schip het **open zicht op de centrale vieringtoren** te behouden.

#### Muuropeningen en ingrepen cortenstaal

We wensen **doordacht en precies** te werk te gaan bij het maken van **nieuwe openingen** in de bestaande structuur. Steeds met respect voor het kerkgebouw en haar geschiedenis.

Naast de vermelde nieuwe spanten worden nieuwe toevoegingen en muuropeningen in **cortenstaal** uitgevoerd.

Boven de voordeur wordt in de voorgevel een grotere opening gemaakt en een **'balkon naar het landschap'** gerealiseerd. Op die manier wordt de beslotenheid van het schip tegengegaan en wordt een veel **meer open zicht van binnenuit bekomen**. De dagkanten van de hoofdkom en de extra opening daarboven worden samen met het balkon in cortenstaal uitgewerkt. De hoofdtoegang aan de voorgevel van de kerk wordt als **groter gebaar** geaccentueerd, maar blijft **proportioneel** binnen het geheel.

De bestaande zijdeuren in de noordgevel worden vervangen door een vleugel deur in cortenstaal. Een **nieuwe muuropening** met dezelfde afmetingen en eenzelfde dubbele deur wordt in de zuidgevel gerealiseerd. Samen met de **ruimere opening in de voorgevel** ontstaat er een **doorwaadbare ruimte** die toch voldoende besloten is om meer intieme ceremonies te laten plaats vinden.

De vernieuwde publieke open ruimte binnen het schip is 's avonds afsluitbaar om vandalisme en overlast te voorkomen. Hierdoor is een flexibel en gecontroleerd gebruik altijd mogelijk.

De materialisering in cortenstaal versterkt het beeld van onze aanpak om alle aanpassingen als **heel nauwkeurige** en **weloverwogen ingrepen in de oude structuren** zichtbaar te maken. In de nieuwe deuren en in de balustrades van het balkon wordt een geabstraheerd natuurmotief uitgelaserd dat verwijst naar het natuursteen maaswerk van de neogotische ramen. Net als bij de spanten willen we hier ook graag een mate van **ambachtelijkheid** naar voor brengen door **detailwerk** te integreren, waarbij we **steeds pragmatisch** te werk gaan. Het lasersnijden van stalen platen is een hedendaagse techniek waarbij elk getekend ontwerp snel en nauwkeurig uit het staal kan gesneden worden.

Na enkele maanden blootstelling aan de buitenlucht krijgt het cortenstaal zijn typische roestkleur die zal aansluiten bij het **kleur van de baksteen** van de kerkmuren. Het materiaal krijgt een langere levensduur omdat de dichte corrosielaag die ontstaat verder roesten stopt en schilderen overbodig wordt. Hierdoor zijn er dan ook weinig tot geen onderhoudskosten.

Voor de neogotische raamopeningen waarbij het natuurstenen maaswerk teveel beschadigd is, stellen we voor om dit maaswerk af te breken. Dit kan vervangen worden door eenzelfde raamverdeling maar dan uitgevoerd in cortenstaal, als een **eigentijdse variant** van wat voorheen was. Zie verder voor de door ons voorgestelde aanpak voor

consolidatie van het maaswerk.

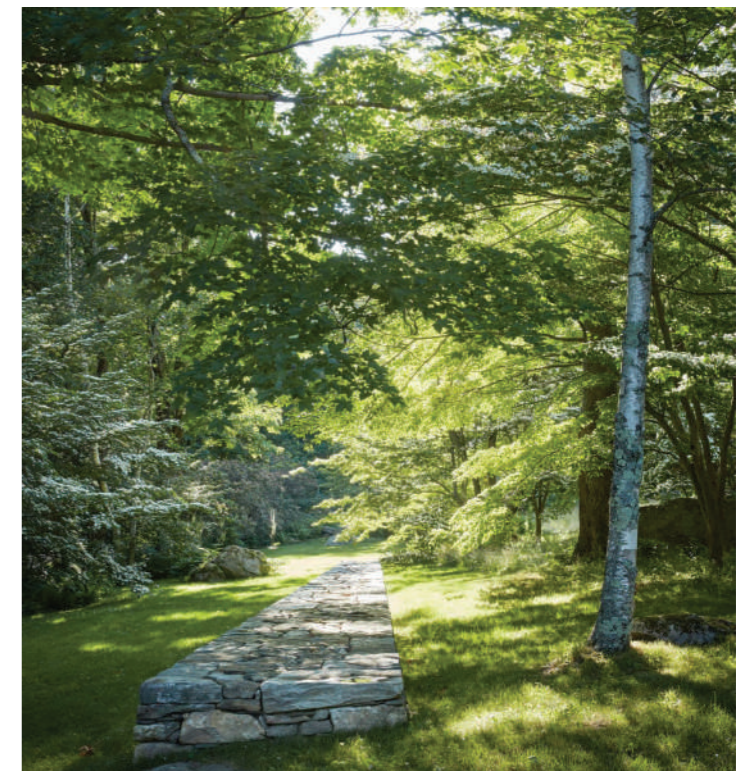
#### Aanpak muren

Voor een optimaal behoud en duurzaam behoud van de bestaande kerkmuren stellen we voor om deze aan de binnenzijde van het schip wit te **kaleien**.

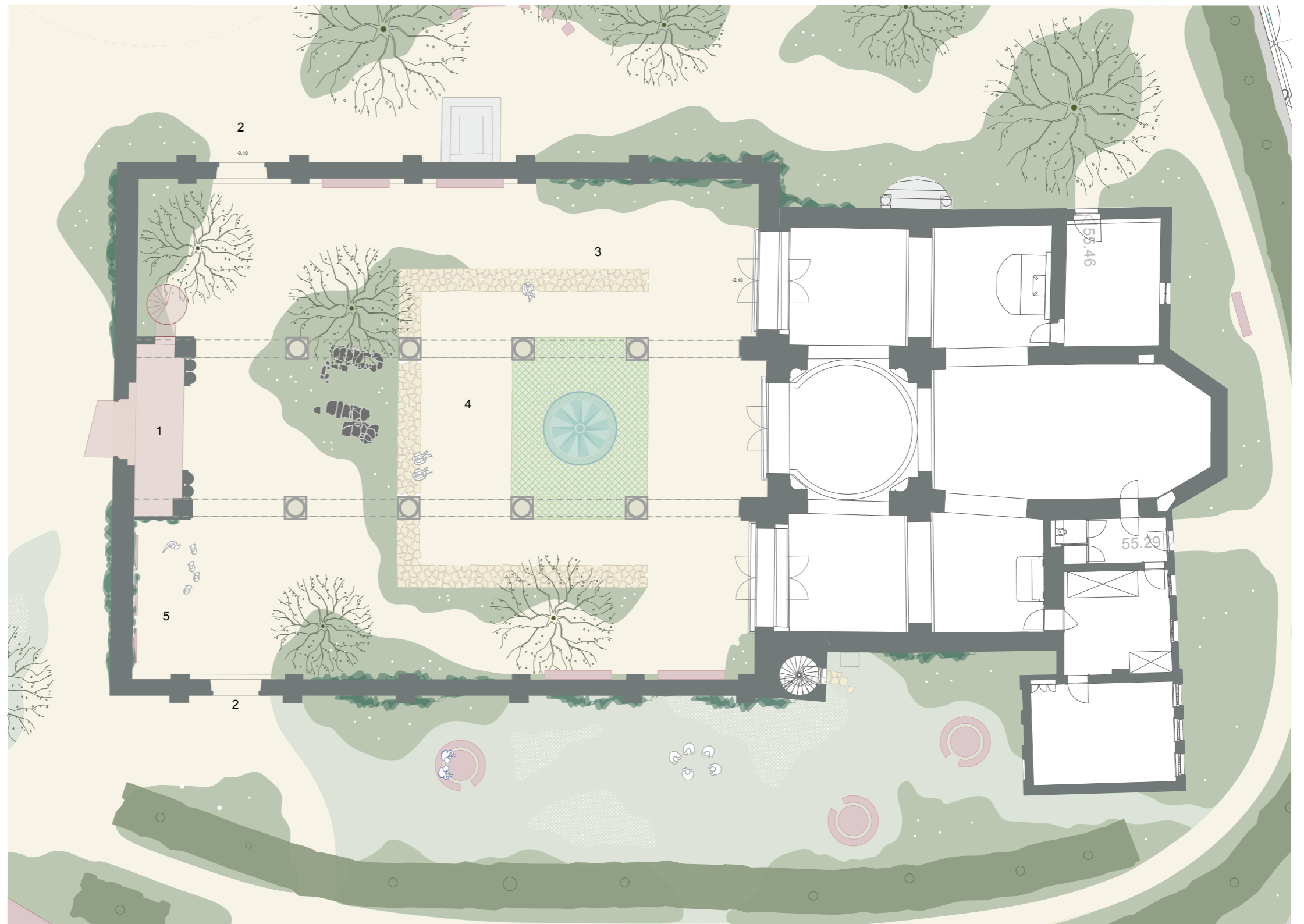
We behouden echter een **plint** in de originele baksteen waardoor een **scherp contrast** gemaakt wordt tussen het oude en het vernieuwde.

De visuele plint in baksteen verwijst naar het historisch basement dat ooit aanwezig was in het interieur van de kerk tegen de buitenmuren. Naast de historische verwijzing biedt de doordachte combinatie (kalei + plint baksteen) **grote functionele voordelen**: optimale onderhoudsvriendelijkheid van de muren in het interieur van het schip, opstijgend vocht en opspattend vuil bij regenweer is niet zichtbaar, verhinderen van mosvorming en plantengroei in de voegen van het metselwerk, extra stabilisatie en vochtwerendheid van het parament, ....

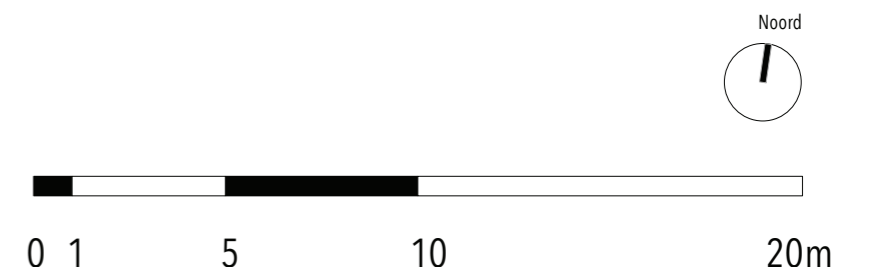
Door het wit kaleien van de muren wensen we een **rustige, serene buitenruimte** te bekomen waartegen de beplanting zich mooi aftekent. Het wordt zo niet enkel een **flexibel bruikbare ruimte** maar ook een **ingetogen overgangsruimte** naar het oudste gedeelte van de kerk waar liturgische diensten doorgaan.



-  boom
-  geleide linden
-  gras met bol- en knolgewassen
-  bloeiende vaste planten en grassen
-  heestermassieven - gemengde haag
-  klimplanten
-  mineraal gebonden grind
-  betontegeltjes - groen, refererend naar opgegraven vloeren
-  waterspiegel met onderliggende mozaïek refererend naar tegelmotief voormalige kerk
-  10de eeuwse graven
-  picknicktafel
-  zitbank
-  zitmuur als relict van voormalige Romaanse kerk
-  zuilen
-  platform boven oksaal



1. hoofdinkom met bovenliggend balkon 2. opening in kerkmuur ifv. doorwaadbaarheid site 3. zitmuur in natuursteen met muurbegroeiing aan de buitenzijde 4. centraal plein met waterelement  
5. infopanelen omtrent de historie van de plek



## 02 CONCEPTNOTA

### VERBINDING VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

#### Binnentuin - een groene oase met historische relictten

Zoals ook bij de omgevingsaanleg rondom de kerk grijpen we graag terug naar de **waardevolle historische elementen** die reeds aanwezig zijn of ooit zichtbaar waren op de site.

We vinden het een unieke kans om de **grondvesten van de oude Romaanse kerk** terug voelbaar te maken en hier tegelijk ook een nieuwe functie als **zitmuur** aan te koppelen. De locatie van deze voormalige grondvesten leent zich er zeer goed toe om hier een **centrale ontmoetings- en evenementenplek** te vormen. Tal van scenario's zijn hierbij denkbaar. (zie schema's)

Als centraal punt binnen deze nieuwe afgebakende zone wordt een **spiegelvijver** aangelegd die met zijn tijdloze vormgeving als symbolisch element tot de verbeelding spreekt. Water als symbool voor een nieuwe start, als weerspiegeling van de lucht (verbinding met het hemelse), de cirkel als symbool voor het oneindige en volmaakte. Bij tal van plechtigheden kan hier ook worden naar gerefererd en naar believen over worden uitgeweid ...

Het waterelement ligt op de plaats waar in de voormalige kerk een cirkelvormig tegelmotief was uitgewerkt, hetgeen we graag aangrijpen bij het uitwerken en detailleren van deze plek. (zie foto oude toestand)

Tijdens evenementen en wanneer nodig (tijdens de winter bijvoorbeeld) kan het water worden afgesloten en kan er indien gewenst een podium wordt overheen geplaatst.

Rondom de spiegelvijver werken we met vierkante betontegeltjes in een blauw-groene kleur die refereren naar de onderliggende tegelpatronen (eveneens onder een hoek geplaatst) die werden teruggevonden tijdens de opgravingen.

Ook vinden we het een opportuniteit voor de gemeente Anzegem om enkele blootgelegde **10de eeuwse graven** (net voor de zitmuur) als **zichtbare relictten** te behouden. Gezien dit in onze streek niet zo vaak

voorkomt, lijkt ons dit een uniek en educatief waardevol element om te laten zien. De graven worden opgenomen in het plantvak liggend voor het centraal ontmoetingsgedeelte waardoor ze tegelijk zichtbaar - vooral van bovenaf op het balkon boven het oksaal -, maar ook beschermd worden.

Naast het oksaal kan er met enkele panelen aan de muur verteld worden over de **historiek van de kerk**, waarlangs je naar de zuidelijke buitenruimte wordt geleid.

Langs de - deels begroeide - kerkmuren worden bijkomend enkele banken opgesteld waarbij je wat afstand kunt nemen om te genieten van deze groene oase en kan uitrusten in de zon of in de schaduw.

#### Bepanting en ecologie

Diverse bladplanten, bloeiende vaste planten en grassen, heesters, klimplanten maar ook enkele wel uitgekozen bomen vinden hier hun plaats. Zoals ook bij de omgevingsaanleg rondom de kerk zorgen we voor een **goede gelaagdheid in de aanplant** hetgeen de biodiversiteit stimuleert en de aanplant minder kwetsbaar maakt.

De planten worden daarenboven gekozen op basis van hun standplaats in de zon of schaduw, bloeitijdstip, bladhoogte, kroondensiteit, kroonhoogte en -breedte etc., in harmonie met de plek. Een gezonde mix van **streekeigen soorten** afgewisseld met **enkele exoten** om zo de **biodiversiteit** en **klimaatrobustheid** te versterken.

We zien binnen de kerkmuren geen overweldigende planten- en kleurencombinaties. We beogen hier wel een onverwachte weelderige **groene oase met een ongedwongen karakter** doch met een **passend ingetogen sfeer en met zachte kleuren** - die zich trouwens ook goed zal lenen als achtergrond voor de vele familiekiekjes die hier in de toekomst zullen genomen worden!

Het **groen werkt als geleidend element** voor de bezoekers en bepaalt de circulatie naar de zij-inkomportalen van de gerestaureerde kerk en

naar de omgevingsaanleg rondom de kerk.

Om de groene aanblik te versterken zal de buitenzijde van de lage zitmuur plaatselijk worden ingezaaid en ingeplant met muurbepanting. Het voegsel van de stenen wordt hierop afgestemd en zal bestaan uit een speciaal samengestelde bastaardmortel. Voegen en holtes worden plaatselijk opgevuld met substraat om muurbepanting alle groeikansen te geven. Plantjes zoals muurvaren, muurleeuwenbek, muurfijnstraal en sedumsorten zullen hier goed kunnen gedijen.

Als toplaag van de plantvakken met vaste planten en grassen stellen we voor om een toplaag in lavasubstraat te voorzien hetgeen ervoor zorgt dat er nog meer water kan worden opgehouden in de plantvakken en de verdamping van het water in de bodem wordt tegengegaan. Ook zal hierbij het **onderhoud** tijdens de eerste jaren **aanzienlijk worden verminderd**.

#### Waterdoorlatende verharding

De mineraalgebonden grindverharding van de omgevingsaanleg wordt doorgetrokken binnen de kerkmuren wat het **gevoel van doorwaadbaarheid** versterkt.

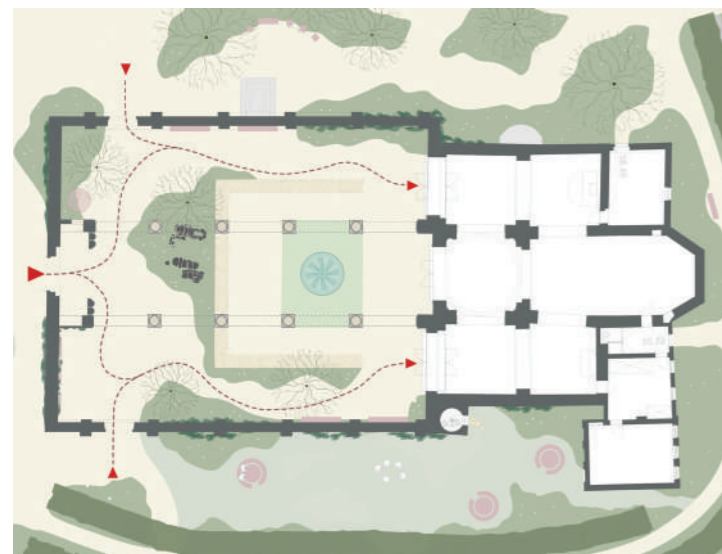
Het voorgestelde type halfverharding is zeer geschikt voor intensief gebruik en is bestand tegen erosie. Met zijn lichte kleur is het met de tegenwoordige opwarming van de steden een ideale oplossing. Het oppervlak wordt niet alleen minder warm ten opzichte van klassieke verharding, maar is ook waterdoorlatend. Naast de vele praktische voordelen heeft het materiaal een **natuurlijke uitstraling**.



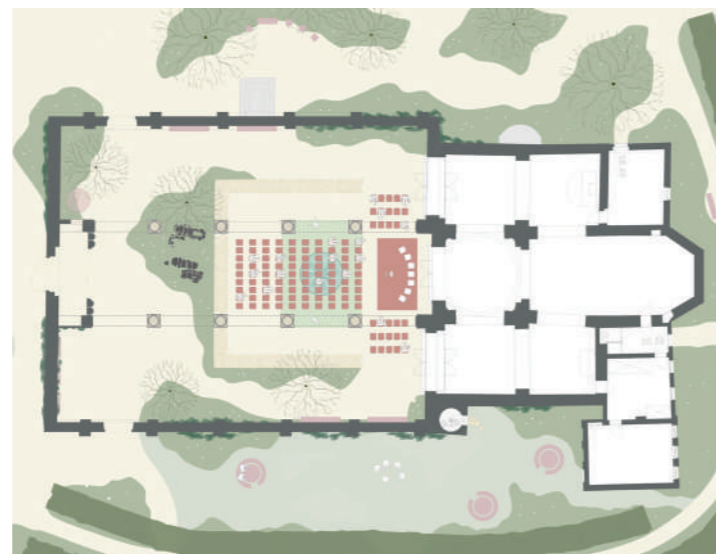
oude toestand: cirkelmotief in vloer



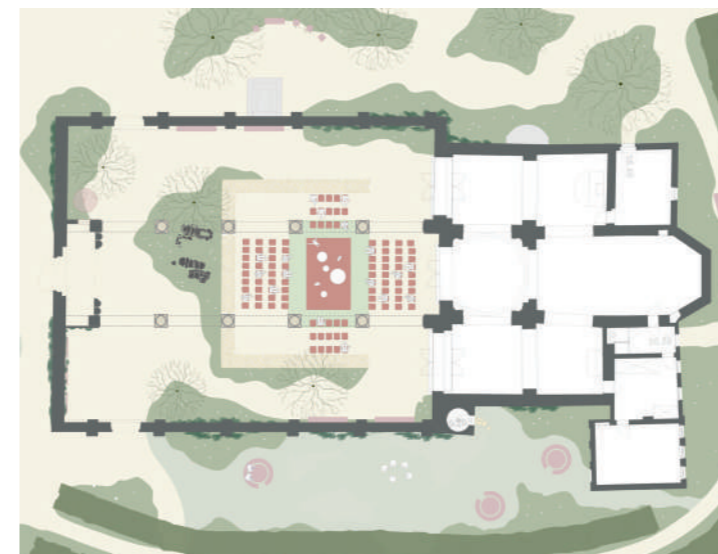
Site De Waele: halfverharding (Vandriessche Architecten in samenwerking met AVGR)



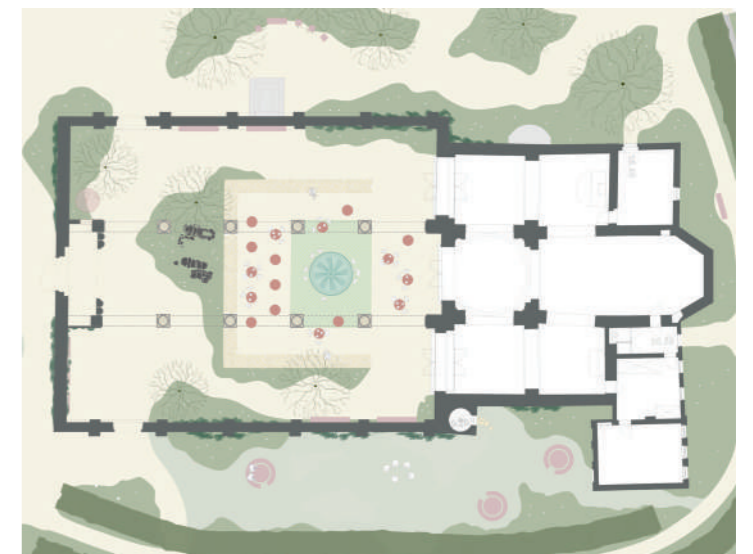
doorwaadbaarheid - ontsluiting kerk



scenario 1: concert 100 personen



scenario 2: kleinschalig concert



scenario 3: familiefeest 40 personen

## 02 CONCEPTNOTA



zicht vanuit de kerk

## 02 CONCEPTNOTA

### VERBINDING VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

#### Zuilen

Het behoud van de zuilen wensen we op een **pragmatische wijze** aan te pakken. Het heeft geen zin om deze structuur 'kost wat kost' te houden. We stellen voor om dit af te wegen volgens de impact op de publieke ruimte en in verhouding tot het totaalbudget.

Hiertoe werd dit grondig overlegd en bekeken ter plaatse met **specialisten terzake**. Er wordt een concreet voorstel van behoud en stabilisering van de zuilen voorgesteld met een **beproefde renovatietechniek**.

Hiermee maakt de structuur van zuilen en bogen een **wezenlijk onderdeel uit van het schip** en de ruimtelijke beleving van het buurtpark.

#### Behoud arduinen zuilenrijen vanuit geschiedkundig en technisch oogpunt

De arduinen zuilen in het schip van de kerk van Anzegem hebben tijdens de felle brand aanzienlijke schade opgelopen en zijn er fel door verzwakt. Door de thermische spanningen zijn de arduinen **schachten** beschadigd waarbij de **buitenste lagen** van de stenen in verschillende zones **afgeschilferd** zijn. Daarnaast zijn er door de brand ook **breuken en barsten** in de massieve stenen ontstaan, waardoor de homogeniteit en samenhang van de schachten gedeeltelijk is verloren gegaan. We kunnen bijkomend vaststellen dat er bij twee van de acht zuilen lokaal een **aanzienlijk deel uit de sectie** van de schacht **ontbreekt**, waardoor de nog aanwezige sectie van de schacht té beperkt is.

De arduinen **basementen en kapitelen** vertonen een gelijkaardige brandschade, maar gezien hun massiviteit is de impact hiervan op het geheel van de stenen veel kleiner (dit in verhouding tot de beperkte secties van de schachten). De bakstenen **boogstructuren** bovenaan de zuilenrijen hebben veel minder brandschade opgelopen en zijn structureel nog grotendeels in orde.

Vanuit de eigenheid en afleesbaarheid van de **bouwhistoriek** van de kerk, de **ritmiek en ruimtelijke herkenbaarheid** van de indeling van het schip en als getuigenis van de verwoestende brand willen we de dubbele arduinen zuilenrij met de aansluitende boogvelden **consolideren** en als ruimtelijke elementen mee integreren in het nieuw ruimtelijk ontwerp. De dubbele zuilenrij zorgt zowel voor een **horizontale verbinding** tussen het schip en het gerestaureerd deel van het koor (doorheen de hoge beglaasde gevelopeningen), als voor een **verticale verbinding** tussen hemel en aarde (benadrukt door de afwezigheid van een dakstructuur).

Uit een overleg met dhr. Frederik Mahieu van het Agentschap Onroerend Erfgoed bleek duidelijk dat men - gezien het beschermd statuut van het gebouw - wil streven naar een **maximaal behoud** van de resterende erfgoedelementen en erfgoedwaarden van het schip van de kerk.

Om de **technische en financiële haalbaarheid** van dergelijke ingrepen realistisch te kunnen inschatten werd contact opgenomen met de **afdelingen Archeologie, Geologie en ArcheoWorks van de**

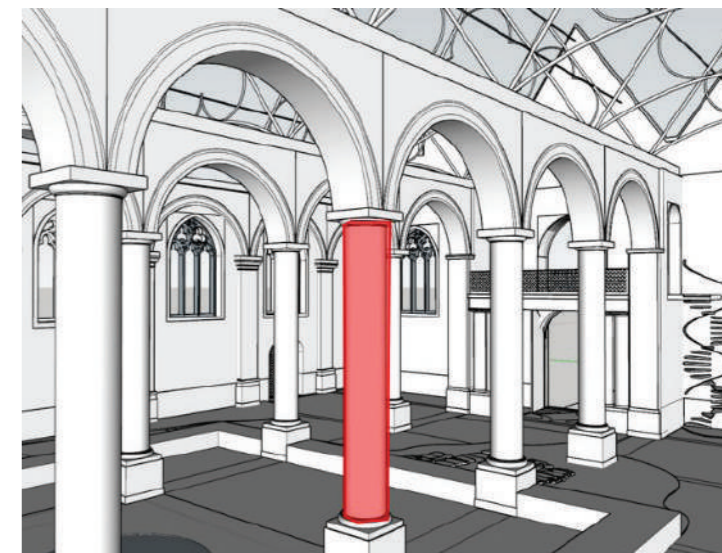
**KULeuven** (resp. Prof. Dr. Jeroen Poblome, Prof. Dr. Patrick Degryse en dhr. Bart Robberechts) die expertise hebben opgedaan betreffende de anastylose van zuilen op archeologische sites (o.m. Sagalassos in Turkije). Met aannemingsbedrijf **Monument Renovation Technics** uit Deinze (directeur Dirk Leeuwerck) dat o.m. gespecialiseerd is in het stabiliseren van historische bouwstructuren in een erfgoedcontext, gingen we ter plaatse.

Op basis van hun ervaring en expertise werden de mogelijkheden voor consolidatie van de arduinen zuilen bekeken. In de weerhouden methodiek wordt de oppervlakte van de zuilen eerst behandeld met een **kleipasta** waarbij alle openingen en barsten worden gedicht. Daarna worden op korte afstand van elkaar injectienippels in de zuilen geplaatst waarna de zuilen worden **geïnjecteerd** met een zeer vloeibare twee componenten **epoxyhars**. Dit epoxyhars zal de interne cohesie van de zuilen herstellen. De schacht van de arduinen zuilen zal dan opnieuw als **één gehele solide cilinder** werken en aldus de nodige stijfheid verkrijgen om uitknikking te verhinderen; ook wordt op die manier voldoende draagkracht bekomen om het eigengewicht én het gewicht van de bovenliggende boogstructuren op te nemen. Bij twee van de acht zuilen zullen er vóór de effectieve injectie wel eerst zones extra moeten worden aangevuld met een betonreparatiemortel of een epoxy gebaseerde natuursteenherstelmortel om zo opnieuw een minimale sectie en draagvermogen van de schacht te garanderen. Na de injectie kan men de kleipasta verwijderen met water. Zo bekomt men zuilen met een voldoende solide kern die de noodzakelijke (beperkte)

krachten en gewichten kan opnemen i.k.v. het ontwerp, maar die eveneens het gehavende uitzicht kan behouden als getuigenis van de brand.

Dergelijke aanpak werd reeds op gelijkaardige, door brand aangetaste arduinen zuilen in een kerk van Doornik toegepast. Om 100% zeker te zijn dat de techniek ook voor de zuilen van de kerk van Anzegem kan ingezet worden, zijn er nog een aantal **proefboringen** nodig om de technische toestand en samenhang van de kern van de zuilen beter in te schatten en om de impact van de verlijming ook effectief te kunnen registreren. Ook zullen er een aantal trek- en druktasten uitgevoerd worden. Indien een dergelijke consoliderende aanpak na dit bijkomend onderzoek niet haalbaar zou blijken, kunnen de arduinen schachten van de zuilen **vervangen** worden door **nieuwe in beton gegoten exemplaren**. Deze alternatieve aanpak werd eveneens qua haalbaarheid afgetoetst met de betreffende experts en zal qua kostprijs overeenkomen met de raming van de consoliderende aanpak.

In geval van een consoliderende aanpak van de arduinen zuilen kan overwogen worden om hiervoor een **erfgoedpremie** aan te vragen bij het Agentschap Onroerend Erfgoed (los van de reeds ontvangen middelen van de brandverzekering - deze mogelijkheid werd afgetoetst met dhr. Frederik Mahieu van het Agentschap Onroerend Erfgoed).



te behandelen arduinen schachten





## 02 CONCEPTNOTA



zicht naar oksaal hoofdingang

## 02 CONCEPTNOTA

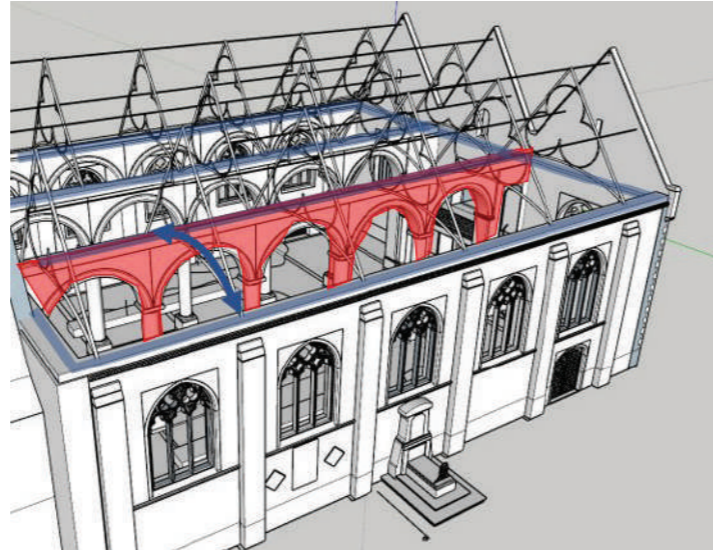
### VERBINDING VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

#### Behoud zuilen en andere bouwdelen van het schip vanuit stabiliteit technisch oogpunt

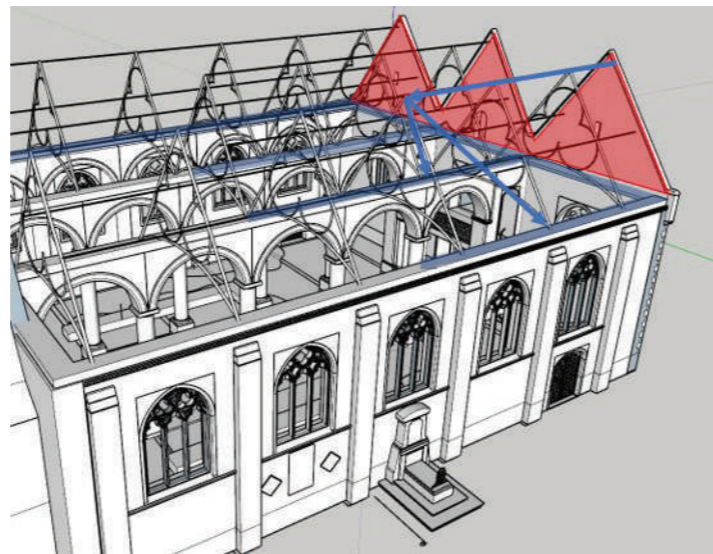
De twee arduinen zuilenrijen worden door de hoger beschreven consolidatie opnieuw verstevigd, maar zijn **op zichzelf niet stabiel**. Deze dienen dus extra **horizontaal** te worden **geschoord** door een verbinding te maken naar de buitengevels. Hiertoe voorzien we een muurbrede gewapende **ringbalk** over alle muren en gevels heen. Deze betonnen ringbalk zorgt eveneens voor de waterdichtheid van de muurplaten van zowel de buitengevels, als de twee zuilenrijen. Hierdoor worden de muren duurzaam beschermd. Bovenop deze ringbalk voorzien we een **lichte staalstructuur** die een connectie maakt tussen de buitengevels en beide zuilenrijen. Deze lichte staalstructuur bestaat uit stalen spanten in behandeld staal die verankerd zijn aan de ringbalken; de vorm van de constructie is geïnspireerd op het vroegere dak.

We streven er eveneens naar om de historische drieledigheid van de **westelijke kopse gevelopbouw** te consolideren en als erfgoedrelict te bewaren. Deze kopse topgevels dienen **horizontaal** te worden **geschoord** om de stabiliteit te garanderen. Enerzijds gebeurt dit door de toevoeging van betonnen **ringbalken** die ook tegen deze gevel worden aangestort. Naast de stabilisatie van de topgevels zorgen deze betonnen structuren ook voor de waterdichtheid van de bovenzijde van de muren. In de top van de gevels worden er bijkomende cruciale **verankeringen** voorzien aan de achterliggende **nieuwe staalstructuur** die een visuele reconstructie is van de oorspronkelijke dakspanten. Horizontale krachten ten gevolge van wind en scheefstand worden via de achterliggende staalstructuur en schuine spankabels als windverbanden naar de ringbalken afgeleid.

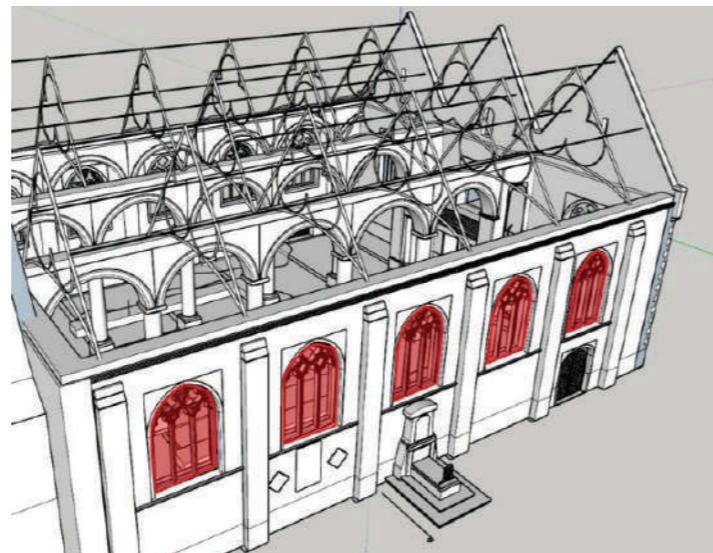
Het **natuurstenen maaswerk** van de ramen in de gevelopeningen en de **metalen raambruggen** van het vroegere glas-in-lood werden eveneens door de brand **aangetast**. In het maaswerk ontbreken stukken natuursteen (gebarsten en afgebroken) en de raambruggen zijn gecorrodeerd door afwezigheid van een afdoende bescherming. De meeste maaswerkstructuren zijn **wel nog stabiel** qua structuur en opbouw. Enkel in één van de zuidelijke ramen is het natuurstenen maaswerk verdwenen. De homogeniteit en structurele opbouw van het natuurstenen maaswerk kan **hersteld** worden met gespecialiseerde natuurstenen reparatiemortels; de raambruggen kunnen behouden en behandeld worden om de stabiliteit van het maaswerk te ondersteunen. Met deze herstellingen is het niet de bedoeling om de detaillering van het oude maaswerk integraal te reconstrueren; het dient wel om de **structurele opbouw en waterdichtheid** te garanderen. Bijkomend kan de natuursteen met een verharder extra gestabiliseerd worden. Bij het herstel zullen we het behoud van de algemene vormgeving van het maaswerk nastreven.



ringbalk en lichte staalstructuur stabiliseren zuilenrijen



ringbalk en lichte staalstructuur stabiliseren kopse topgevels



herstellen aangetaste maaswerk raamopeningen

#### Verbinding met de (archeologische) geschiedenis van de plek

In kader van de toekomstige restauratie en herbestemming van de kerk werd reeds een **uitgebreid archeologisch onderzoek** uitgevoerd in het interieur van de kerk. Dit onderzoek heeft - letterlijk en figuurlijk - heel wat historiek van de site bloot gelegd. We vinden het belangrijk om de **belangrijkste bevindingen** van dit archeologisch onderzoek **mee te nemen in het toekomstig ontwerp** en herinrichting van het schip, maar grotendeels met behoud van de gevonden artefacten in de beschermende ondergrond (uitz. drie oude graven - zie verder). Zo willen we een visuele en ruimtelijke verbinding maken tussen het heden en het verleden van de plek. We hebben hiertoe **contact** opgenomen met de **archeologen** die de opgravingen hebben uitgevoerd en met hen de resultaten van hun bevindingen besproken.

Het archeologisch onderzoek heeft de **gelaagdheid** van de structurele opbouw van het historisch pakket aan **oude vloeren** naar boven gebracht, alsook de **funderingen** van de **oudste Romeaanse stenen kerk**. In het ontwerp van het schip werden de rechthoekige contouren van de Romeaanse muren geëvoeerd door een nieuwe functionele zitmuur in arduin- of kalknatuursteen. Ook wordt in het ontwerp een verwijzing gemaakt naar de groene en gele geglaazuurde tegeltjes die in een figuratief patroon in het schip van de laat Romeaanse kerk waren gelegd (datering 13de-14de eeuw). Dit patroon wordt gehanteerd voor het nieuwe ontwerp van de centrale vloerstructuur met waterpartij in de hoofdbeuk van het schip.

Tijdens het archeologisch onderzoek werden ook heel wat **oude graven** blootgelegd; deze worden op dit ogenblik verder onderzocht worden in het labo. De meest belangwekkende vondst gebeurde ten westen van de oude Romeaanse kerk, waar vier graftombes ontdekt werden. Deze **10de eeuwse graven** waren van uitzonderlijke kwaliteit en de afwerking van hun interieur met rode oker getuigt van het belang van de personen die er begraven werden. De graven waren zorgvuldig gemetseld en afgedekt met **platte arduinen dekstenen**. De daar begraven personen behoorden wellicht tot de toenmalige lokale machthebbers van Anzegem. Gezien het belang van deze vondst - niet alleen voor de lokale geschiedenis, maar ook voor de kennis omtrent de middeleeuwse cultuur in Vlaanderen - werden deze graven opgenomen in het ontwerp van de heraanleg van het schip. Deze graven worden hierbij **geïntegreerd in een groenzone** waarbij de originele dekstenen worden gehanteerd als stille getuigen. Mogelijks kan men ter plaatse ook bijkomende historische informatie voorzien om de bezoekers te duiden op de waarde van deze graven en - meer in het algemeen - de rijke historiek van deze site.

De archeologen hebben wel aangegeven dat er **rond de huidige kerk** wellicht nog heel wat **bijkomende oude graven** zullen aanwezig zijn. Bij een heraanleg en/of afgraving van de bestaande verhardingen van de omgeving rond de kerk zullen daarom bijkomende archeologische onderzoeken nodig zijn. Met dergelijk onderzoek werd in onze raming echter nog geen rekening gehouden.



benutten uitgebreid archeologisch onderzoek



gelaagdheid oude vloeren en fundering Romeaanse stenen kerk



10de eeuwse graftombes afgedekte met platte arduinen dekstenen

## 02 CONCEPTNOTA



zicht vanop oksaal hoofdingang

## 02 CONCEPTNOTA



zicht nieuw groen dorpsplein vanuit Berglaan

## 02 CONCEPTNOTA



zicht vanuit linker zij-ingang op toegang kerk

02 CONCEPTNOTA



aanzicht Westgevel met hoofdtoegang en balkon

02 CONCEPTNOTA



dwarse snede: zicht op eigenlijke ingang kerk

## 03 DUURZAAMHEID

### Duurzaam erfgoed

We willen bewust en duurzaam omspringen met het erfgoed. Duurzaamheid is meer dan alleen het beperken van energieverbruik. **Erfgoed is intrinsiek duurzaam.**

Voor het Agentschap Onroerend Erfgoed gaat duurzaamheid bij erfgoed over:

- **de levensduur van de materialen**
- **hergebruik en spaarzaam omspringen met materialen**
- **het behoud van erfgoedwaarden en erfgoedelementen**
- **het behoud van restauratieambachten en vakmanschap**

Het voorliggend ontwerp werd opgemaakt waarbij deze zaken als uitgangspunten werden genomen.

Alle voorgestelde ingrepen gebeuren met materialen die de ingreep duidelijk afleesbaar maken, die **toekomstbestendig** en **duurzaam** zijn en die **reversibel** zijn.

Voorbeelden zijn het behoedzaam aanbrengen van openingen, het behoud van de kolommen- en bogenstructuur, de vervanging van het verdwenen maaswerk in de neogotische raamopeningen of de vormgeving van het uitkijkpunt in cortenstaal.

In de toevoeging van de stalen spanten wordt de referentie gelegd naar het **vakmanschap van oude ambachten** door het integreren van een abstract bloemenmotief. Ditzelfde motief komt terug in de nieuwe deuren in cortenstaal.

Het behoud van de kolommen en bogen kadert in het **behoud van de meest karakteristieke erfgoedelementen** en het herbruiken en spaarzaam omspringen met materialen.

Het kaleien van de muren en afdekken met een nieuwe ringbalk illustreert de aandacht voor een levensduur van de materialen.

Overige toevoegingen en insnijdingen worden in **cortenstaal** uitgevoerd. Cortenstaal is een **weervast staal** en heeft een sterkte die vergelijkbaar is met de gangbare constructie stalen. Voordeel echter is de weerbestendigheid die veel groter is dan van de constructie(koolstof) stalen. Het materiaal gaat dan ook veel langer mee en is **inherent duurzaam**.

### Afvalbeheer en herbruik

De uit te breken verharding in kasseien van het bestaande kerkplein kunnen zeker gerecupereerd worden. We stellen voor om dit materiaal na afbraak tijdelijk te stockeren en nadien te **herbruiken** voor een heraanleg van bijvoorbeeld de buurtweg 36 en de gesuggereerde uitbreiding daarvan. Een aanleg met groene voegen tussen de kasseien zorgt daarbij voor voldoende waterdoorlatendheid. Bij een verdere uitwerking van het visieplan kan een herbruik van deze kasseien overwogen worden, bijvoorbeeld als afboording van de plantvakken voor de zone rond de kerk.

Bij de suggestie voor aanpassing verharding van het eerste deel Oudstrijdersstraat kunnen deze kasseien ook gerecupereerd worden. Hierbij kunnen twee zogenaamde ‘karresporen’ van kasseien gemaakt worden van opgevoegde kasseien, met daartussen telkens stroken van kasseien en **waterdoorlatende groenvoegen**.

Verder kan de te verwijderen beplanting verhakseld worden en op een andere locatie dienst doen als **onkruidwerende laag** onder (gemengde) heester- of haagmassieven.

### Menselijke duurzaamheid

We **investeren** mee in **sociaal contact** en samenbrengen van verschillende leeftijdsgroepen door het integreren van diverse belevings-, spel- en groenprikkel op de site. Samen met de uitwerking van de groene ruimte zoals hiervoor beschreven zal dit op deze plek een meerwaarde betekenen die het algemeen **welbevinden** voor de gebruikers en passanten in het dorpscentrum zal **bevorderen**.

## 04 REALISATIEPROCES

### Participeren en betrokkenheid

Ons voorliggend ontwerp vormt een flexibel kader om verschillende ruimtelijke activiteiten mogelijk te maken. Naast de ruimtelijke sensibilisering willen we ook een procesmatig kader scheppen waarbinnen iedereen zich het ontwerp eigen kan maken en de dialoog kan voeren om een gemeenschappelijk project te realiseren.

Wij zien het als een **proces** dat voor ons ligt om te komen tot een volwaardig nieuw centrum voor Anzegem waarin een uniek buurtpark een heel belangrijke plaats kan krijgen. Een levendig buurtpark dat moet beantwoorden aan de wensen van bewoners en gebruikers.

Dit proces gaat over het betrekken van de vaste bewoners en de stadsdiensten.

Daarnaast organiseren we een **breder participatietraject** gericht aan de bewoners en de gezinnen Het voorliggend visieplan zal gepresenteerd worden aan de bevolking van Anzegem in een bewonersvergadering, waarbij de mensen opmerkingen of suggesties naar voor kunnen brengen. Door het organiseren van een infomoment wordt bovendien de aandacht gevestigd op de lopende plannen voor het opwaarderen van het dorpscentrum.

Hierna worden de insteken die vanuit dit gezamenlijk moment naar voorkomen verwerkt door het ontwerpteam. Indien het nodig zou blijken kan er desgewenst een tweede bewonersvergadering georganiseerd worden die het ontwerpteam zal leiden. Daarin kunnen de verwerkte opmerkingen en suggesties voorgesteld worden, om uiteindelijk tot een **gedragen project** te komen.

We hebben binnen het ontwerpteam meerdere ervaringen met inspraakvergaderingen en participatiemomenten. Voor het wijkpark De Porre in Gentbrugge, voor het project De Kruierie in Balen, het buurtpark De Samenkomst in Ledegem, ... Telkens werden dergelijke vergaderingen georganiseerd waarbij bewoners suggesties konden doen waarna het ontwerp al dan niet werd bijgestuurd.

### Kunst in Anzegem

Een samenwerking van het ontwerpteam met een **kunstenaar** zal in een latere fase verder onderzocht worden. Een eventuele integratie van kunst in de openbare ruimte kan deze plek opwaarderen en een diepere betekenis kan geven. Dit onderzoek maakt deel uit van het ontwerpproces binnen het ontwerpteam, waarbij de geschiedenis van de kerk en de identiteit van het dorpscentrum richtinggevend zijn. Dit steeds in overleg met de gemeente Anzegem.

Eerdere ervaringen van het ontwerpteam bij de herbestemming van de textiel fabriek De Porre waren bijvoorbeeld de integratie van portretten van voormalige fabrieksarbeiders waardoor het project een sociale dimensie kreeg en de samenwerking met een lichtkunstenaar voor het aanlichten van de betonnen koeltoren die centraal gesteld werd als een sculptuur in het park.

## 05 PLANNING

Wij schikken ons in de vermelde planning zoals vermeld op pagina 10 van het projectdossier. Enige bemerking die we hierop hebben is de termijn voor het aanleveren van de bouwvergunning die mogelijks te kort kan zijn, rekening houdend met de eventuele adviesnota's die moeten aangeleverd worden. Dit moet verder met de bevoegde instanties besproken worden.





opengewerk zicht naar het landschap vanuit de Berglaan



## 07 TEAMVOORSTELLING

Als **lokaal kantoor** is Vandriessche Architecten met vestiging in Oudenaarde **sterk betrokken bij dit project**. Vandriessche Architecten heeft zijn kantoor in Oudenaarde; zaakvoerders Stan en Wout Vandriessche zijn geboren in Waregem en wonen in Kruisem en Oudenaarde. Onze medewerker architect Arne Wambeke is inwoner van Anzegem. We hebben een **sterke voeling met de regio** en dagelijks passeren we langs de site. Het is voor ons dan ook een extra uitdaging en motivatie om het litteken van de afgebrande kerk te helpen omvormen naar een **nieuw en levendig dorpscentrum**.

Voor **Vandriessche Architecten** zal architect Stan Vandriessche het project opvolgen en als aanspreekpunt voor het projectteam functioneren. Hij staat in voor de coördinatie tussen alle teamleden en is de directe contactpersoon voor de aanbestedende overheid.

Hij wordt daarbij ondersteund door medezaakvoerder architect Wout Vandriessche en hun medewerkers op vlak van conceptvorming, tekenwerk, opmaak administratieve documenten, meetstaten, bestekken en werfopvolging.

Stan en Wout hebben in hun eigen praktijk en hun vorige werkervaring geruime expertise opgebouwd in het uitwerken van complexe openbare projecten van schetsontwerp naar uitvoering binnen een strikte budgettaire context. Zo werd hun project reconversie van textiel fabriek tot wijkpark 'De Porre' bekroond met de Provinciale Architectuurprijs 2015 van Oost-Vlaanderen, de Prijs Publieke Ruimte 2017 en 'Voorbeeldstellend en vernieuwend project' in 2010. In het kader van duurzaamheid en overheidsopdrachten hebben zowel Stan als Wout Vandriessche diverse aanvullende opleidingen gevolgd.

Voor **Atelier voor groene ruimte** heeft zaakvoerder Marjolein Eggermont een ruime ervaring bij het ontwerpen en uitwerken van

zowel landschappelijke als stedelijke projecten. Ze stond als tuin- en landschapsarchitect bij de gerenomeerde kantoren Dirk Vandekerckhove, Buro voor Vrije Ruimte (nu deel van Omgeving) atelier Arne Deruyter en B2Ai in voor de opvolging van diverse kwalitatieve publieke ruimtes, onder meer de Standaersite in Ledeberg, het Parkhof in Machelen en de Plantentuin in Meise.

Christophe Soulliaert is de drijvende kracht achter **Erfgoedstudio**. Hij is al meer dan 30 jaar actief betrokken bij het herbestemmen, restaureren, exploiteren & onderhouden van erfgoed. En dit zowel als uitvoerder van restauratieprojecten, beheerder van erfgoed, eigenaar en als extern adviseur voor projecten rond waardevol beschermd erfgoed. Christophe is Industrieel Ingenieur Bouwkunde en volgde bijkomende opleidingen monumenten- en landschapszorg aan het Henry Van de Velde Instituut (Antwerpen) en het Centrum Lemaire (KULeuven). Hij heeft ook een specifieke opleiding genoten bij het erfgoedenergieloket inzake specifieke duurzaamheids- en energie aanpak voor waardevol erfgoed (WTCB).

Siemon Bosschem zal als stabiliteitsingenieur dit project opvolgen voor **ROBUUST architectuur & onderzoek**. Robuust is een jong, dynamisch en multidisciplinair architectuur- en onderzoeksbureau, opgericht in 2013 door ir. architect Donald Desmet & ir. architecte Els Staessens. De samenwerking is gegroeid uit de samenwerking binnen de cel 'sustainable building design' van het voormalige TECHNUM. Er heerst bij ROBUUST een absolute wil en overtuiging om duurzame en comfortabele gebouwen te realiseren. Het team van ROBUUST heeft 3 stabiliteitsingenieurs in dienst.

### Samenwerking en relevante ervaringen

**Vandriessche Architecten en Atelier voor groene ruimte werken reeds jarenlang samen** aan meerdere projecten van diverse

schaal en programma. Het **wijkpark De Porre in Gentbrugge** iov Sogent is hiervan een voorbeeld waarbij Marjolein Eggermont (zaakvoerder Atelier voor groene ruimte) als projectarchitecte voor Buro voor Vrije Ruimte werkzaam was. Dit project werd met meerdere prijzen bekroond. Ook overige samenwerkingen voor sociale woonprojecten (site Dewaele – Kluisbergen, site Rosalinde – Kluisbergen, site Saffrou – Oudenaarde), voor het **sporthotel en restaurant De Hotond – Kluisbergen** illustreren steeds de bijzondere aandacht die gegeven wordt aan de wisselwerking tussen binnen en buiten. Voor het **project de Maisstraat - Zulte** werd de nieuwbouw van sociale woningen de aanleiding tot de heraanleg van de openbare weg in een doorgedreven en klimaatrobuust infrastructuurproject. Recent werken beide partijen samen voor de **Sint-Maartenskerk in Kortrijk** (tevens een Winvorm oproep), waar de nabije omgeving rond de kerk dmv. enkele fijne en doordachte ingrepen de openbare ruimte een opwaardering en betekenis zullen geven. De opdracht was hier om een nieuwe invulling te geven aan de beide pleinen naast de kerk en om onder andere spel- en zitmeubilair te voorzien. Intussen werd dit project gerealiseerd en op veel enthousiasme onthaald en dit zowel vanuit de bewoners als vanuit de stad Kortrijk.

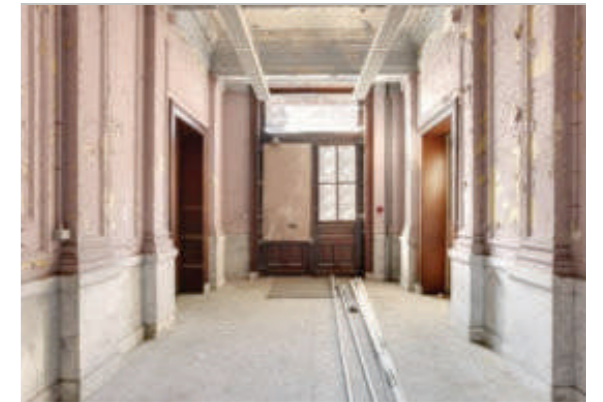
Atelier voor groene ruimte werkt momenteel met **ROBUUST** samen binnen het team van het wedstrijdontwerp voor de **kerk van Boekhoute**.

Eerder waren Robuust en Marjolein Eggermont bij hetzelfde ontwerpteam betrokken voor de projecten JOC te Lichtervelde en Kanegem toen Marjolein voor Atelier Arne Deruyter werkte.

Ook met **Erfgoedstudio** was Marjolein Eggermont betrokken in hetzelfde ontwerpteam voor het dossier van de **Abdij van Herkenrode** toen zij voor Buro Voor Vrije Ruimte (nu Omgeving) werkte.



Sint-Maartenskerk Kortrijk - Atelier voor Groene Ruimte



Groen kwartier Antwerpen - Robuust



Fort Napoleon Oostende - Erfgoedstudio



Hotond- AVGR - Vandriessche Architecten



Podiumzaal Brakel - Robuust



Abdij van Herkenrode - Erfgoedstudio



Hotond - Vandriessche Architecten



Wijkpark De Porre - BVVR - Vandriessche Architecten